

Posudek oponenta bakalářské diplomové práce:

Tereza SVOBODOVÁ, *Místo paměti a politika obce; prezentace Josefa Lady v Hrusicích*, FHS UK Praha 2011, stran 56 plus 6 příloh.

Předkládaná práce je rozbořením způsobu, jimiž je v obci, s níž je velkou měrou spjata výtvarné a literární dílo Josefa Lady, tj. v Hrusicích prezentována jeho památka. Autorka použila terénního výzkumu, polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování. Snažila se popsat jak způsoby prezentace tematiky Josefa Lady, tak - v případě návštěvníků Památníku Josefa Lady - i recepci této prezentace lidmi, kteří jsou mimo obec Hrusice. Práce je poměrně věcným, snad místy až zbytečně stručným popisem, přinášejícím zajisté zajímavá a vzhledem k tématu relevantní zjištění. Po formální stránce je (až na určité nedostatky - viz níže) dobře vystavěná, racionálně členěná a čtenářsky přehledná.

V následujícím textu se však musím ujmout role oponenta. Přípomínky, které uvádím, nemíním jako výtky nějakých závažných chyb. Uvádím je především jak podněty k diskusi při ústní části obhajoby a jako poznámky, kterých by mohla autorka využít, pokud by se chtěla této tématice věnovat i v budoucnu.

K práci mám jednu zásadnější připomínku, jež se týká její celkové výstavby. Práce se odvolává na klasiky, kteří svými teoriemi zakládají tzv. "paměťová studia" (Assmann, Halbwachs), v názvu operuje pojmem "*místa paměti*", v úvodu, při vymezování cíle práce, říká, že jde o to "ukázat strategie prezentace významného rodáka" (s. 6). To vše však k vlastnímu obsahu práce nakonec vyzní jen jako *ornament*. Pro vlastní studium nejsou tato teoretická východiska skoro vůbec využita. Studia "paměti" by přinejmenším měla obsahovat i rovinu "zapomínání" (srov. k tomu např. práci Havelkovu a popř. i text Švaříčkové-Slabákové" v *Dějiny - teorie - kritika* 4/2007), popř. by měla analyzovat "matrice", do nichž jsou vzpomínky ukládány, a to, jak se do těchto "matrič" uložení "obsahy paměti" mohou měnit v okamžicích, kdy je paměť "otevřena", "iniciována", "probouzena", pomocí jiných kategorií, než jsou ty, které strukturují původní matrice ukládání pamatovaných obsahů (srov. např. *Zdeněk Vašíček - Françoise Mayer, Minulost a současnost, paměť a dějiny*, Brno - Praha 2008, s. 153-185). Bylo by přeci na místě se i ptát, zda není něco z Ladova života při jeho prezentaci obcí, resp. dalšími vybranými institucemi *vypouštěno*. Popř. se naopak zastavit nad tím, že právě něco *vypouštěno není* (např. za titul "národního umělce" se dnes někteří stydí a skrývají jej, neboť jej považují za politicky znečišťující). Z hlediska kolektivní paměti by pak bylo kupříkladu zajímavé vysvětlení (či verze) toho, že hostinec *U Sejků* zůstal po celou dobu ve "vlastnictví" (?) rodiny. Jak to bylo době minulého režimu? Pokud skutečně hostinec i mezi lety 1948-1989 zůstal ve "vlastnictví" rodiny Sejků, zasluhovalo by to zvláštní pozornost. Právě v tak malé lokalitě, jako jsou Hrusice by bylo možné se zaměřit na to, co si obyvatelé obce (generačně rozdílně - rozumí se patrně) o Ladovi opravdu *pamatují* či *pamatovali* (a bylo to při institucionalizaci této paměti použito) a co bylo z jejich hlediska *zpěmě* či *zcela "objeveno"* v dokumentech (archivních materiálech, artefaktech a pod.), když byly ony institucionalizované podoby prezentace památky Josefa Lady vytvářeny. To by na úrovni mikroanalytické případové studie bylo velmi cenné zjištění a příspěvek k debatám o tom, nakolik lze "*paměť*" (*re*)*konstruovat* ve vztahu k relativně malé komunitě a k důležitému tématu.

Obdobně je to i s pojmem "*strategie*". Aby bylo možné rozbírat strategie, bylo by vhodné učinit alespoň náznaky toho, co se dnes někdy nazývá *kontrafaktuálním rozbořením*, To znamená, bylo by vhodné zkusit uvážít, jaké by byly jiné možnosti, než ty, kterou jsou voleny.

Ze založení práce není zcela jasné, je-li - řekněme (mikro)sociologií práva a správy nebo případovou studií z oboru kulturní a sociální antropologie. Tato nevyhraněnost činí obtíže zejména ve vztahu k zacházení s pojmem "*obce*". Mní se obcí spíše *instituce*, které se připisuje určitá *intencionalita* (jakási "obecní politická vůle"), nebo je spíše *kolektivem*, *komunitou*? To není bezvýznamná otázka. Odkazuje totiž k další otázce, jež by měla být ústřední při vymezování metody: Kdo je totiž *subjektem paměti*? "Obec"? Návštěvníci v Památníku Josefa Lady? Děti v mateřské škole? Problém se vyjeví např. ve větě, jež stojí v úvodu závěrečného zhodnocení: "V této práci byl zkoumán vztah paměti a obce v rámci jejich institucí" (s. 50). Dalo by se jen opakovat: Koho či čím paměti? Není přeci nějaká *paměť o sobě*.

Pokud autorka volí metodu zúčastněného pozorování, jak říká na s. 9, měla by, byla-li by práce antropologickou, upozornit, že v pozorované "kultuře" není "cizincem", ale je, alespoň jak plyne z titulního listu práce, občankou Hrusic, čili z antropologického hlediska *domorodcem*.

Plně uznávám, že výše uvedené připomínky mohou vyzníti vůči práci *nespravedlivě*. Proto upozorňuji, že jimi rozhodně nechci říci, že práce nemá svoji hodnotu (právě naopak, je sympatickým badatelským úsilím, odborně kategorizovat socio-kulturní jev prostředí, v němž autorka žije). Svrchu uvedené připomínky se netýkají toho, co v práci je (je v ní zajisté mnoho přínosného), ale toho, co v ní není, byť badatelskými tradicemi, k nimž se přihlašuje, v čtenáři vyvolává očekávání, že to v ní bude.

Kromě výše uvedené připomínky lze vůči práci vyslovit i *některé formální výhrady*: Seznam, jenž je na s. 56, by se měl spíše jmenovat "literatura", než "prameny". To, co je na s. 53-55, jsou "poznámky", název "Citovaná a použitá literatura" je zavádějící.

Předloženou práci však rozhodně nepovažuji za nezdařilou, spíše naopak. Proto ji *doporučuji k obhájení*, vzhledem k výše uvedenému ji navrhuji hodnotit jako *velmi dobrou*.

Jan Horský

V Praze 12. července 2011